

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหาร หรือการปกครองนั้นนับได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่โดยส่วนของประเทศไทยแล้วมีศูนย์กลางของการบริหารอยู่ที่องค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของประเทศเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และด้วยเหตุนี้เองจึงได้นำเอาหลักธรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารการปกครองบ้านเมืองเป็นหลัก เพราะหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้นล้วนแล้วประกอบไปด้วยประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่จะนำพาผู้ประพฤติปฏิบัติตามให้มีความสุขความเจริญในอันประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะหลักทศพิธราชธรรม ธรรมสำหรับนักบริหารนักปกครองที่พึงนำไปปฏิบัติในการทุก ๆ อย่างโดยเหมาะสม เช่น ในทางการปกครอง ทางการศึกษา ทางสังคม เป็นต้น เป็นหลักธรรมโดยตรงที่เหมาะสมแก่การใช้ควบคู่ไปกับการบริหารด้วยกัน พระพุทธเจ้าพระองค์ได้ตรัสหลักธรรมนี้ไว้ในครั้งพุทธกาล เพื่อให้เป็นคติเตือนใจของเหล่าพระราชา มหาอำมาตย์ และนักปกครองทั้งหลายไม่ให้หลงลืมสติประมาทในการบริหารกิจการบ้านเมือง

การบริหารแนวทศพิธราชธรรมนั้น จึงไม่ใช่เป็นหลักธรรมสำหรับพระราชาเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากสำหรับผู้บริหารทั้งหลาย เพราะเป็นการบริหารที่อำนวยประโยชน์เกื้อกูลให้แก่ตัวผู้บริหารเอง และผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา หรือบุคคลทั่วไป เมื่อผู้บริหารได้นำเอาหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารในหน่วยงานของตนเอง ก็ย่อมได้เป็นผู้ชื่อว่า เป็นนักบริหารที่มีคุณธรรมมีความสามารถในการบริหารงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีโดยธรรม เมื่อนักบริหารได้ประกอบไปด้วยหลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ คือ ทาน ศีล ปริงจาณะ อาชชวะ มัททวะ ตปะ อักโกธะ อวิหิงสา ขันติ อวิโรธนะ แล้วก็ควรประกอบไปด้วยหลักธรรมาภิบาลด้วย

ส่วนธรรมาภิบาล (Good Governance) นั้น เป็นหลักธรรมที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในโลกปัจจุบัน เพราะเป็นหลักธรรมที่เพิ่งเกิดขึ้นมาไม่นาน แต่เป็นที่ยอมรับกันอย่างมากในวงการบริหารบ้านเมืองทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม ดังที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า สาเหตุสำคัญ ประการหนึ่งเกิดขึ้นจากความบกพร่อง ความอ่อนแอ และหย่อนประสิทธิภาพของกลไกด้านการบริหารจัดการในระดับชาติ และระดับองค์กร ทั้งในภาครัฐ และเอกชน รวมไปถึงการทุจริต และการกระทำผิด

จริยธรรมในวิชาชีพะนั้น ธรรมภิบาล จึงเป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง ตามวิถีทาง
ธรรมาธิปไตย เป็นการปกครองบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม มีกฎเกณฑ์ที่ดีในการบำรุงรักษา
บ้านเมือง และสังคมให้มีการพัฒนาครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งมีการจัดระบบองค์กร
และกลไกต่าง ๆ ในส่วนราชการ องค์กรของรัฐ รัฐบาล การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และ
ท้องถิ่น ตลอดจน องค์กรอิสระ (Independent Organization) องค์กรเอกชน กลุ่มชมรมและสมาคม
ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) โดยยึดหลักธรรมภิบาล
6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความ
รับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อเป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ
ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนของทั้งประเทศ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่
ในความถูกต้องเป็นธรรม

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อนำเอาหลักทศพิธราชธรรมและหลักธรรมภิบาลมา
ใช้ในสถานศึกษา ควบคู่กับการบริหารทรัพยากรการศึกษาทั้งหลาย สถานศึกษานั้นก็ได้ชื่อว่า เป็น
สถานศึกษาที่มีคุณธรรม มีคุณภาพดีเยี่ยมทั้งทางด้านการศึกษาและทางด้านการประพฤตินของ
ผู้บริหารและของบุคลากรในโรงเรียน และยังเป็นที่ยอมรับยกย่องจากบุคคลภายนอกอีกด้วย
โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน เมื่อเขาได้เห็นบุตรหลานที่จบจากโรงเรียนนี้มีความรู้ดีมีความ
ประพฤติดี ก็ย่อมสรรเสริญว่าเป็นโรงเรียนที่สร้างบุคลากรให้เป็นคนดี และการจัดการศึกษาที่มีอยู่
ในโรงเรียนนั้น ๆ ก็ควรนำเอาหลักทศพิธราชธรรมกับหลักธรรมภิบาลมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา
ด้วย เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและนักเรียน ดังพระบรมราโชวาทของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ครู โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ใน
โอกาสที่ได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเงินรางวัล ประจำปีการศึกษา 2517 วันที่ 6 กันยายน 2518
ว่า วิชาการต่าง ๆ และความเป็นพลเมืองดี ที่สั่งสอนอบรมในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง
สำหรับนักเรียน ถ้าโรงเรียนฝึกหัดสั่งสอนวิชาการได้ดี ฝึกหัดให้รู้จักหน้าที่และความเป็นพลเมืองดี
ให้ได้ผลจริง ๆ พร้อมทั้งอบรมให้เลื่อมใสเข้าใจในศาสนาด้วย ก็นับว่าให้การศึกษแก่เยาวชนอย่าง
ครบถ้วน ซึ่งจะได้ผลดีแก่เยาวชนของเราอย่างมาก ความรู้วิชาการนั้น จะทำให้ศึกษาศาสนาได้เข้าใจ
ชัดเจนและกว้างขวาง และสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติตามศาสนาให้แน่นแฟ้นมั่นคง สามารถทำ
ให้อนุชนเป็นพลเมืองที่ดีและศาสนิกที่ดีได้โดยสมบูรณ์ (ครุณวพร, 2552, ออนไลน์) พระบรม
ราโชวาทดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ

ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 5)

เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคคลเพื่อ การดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคม แต่อาจไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ยกเว้นอาชีพที่ ได้รับการอบรมฝึกฝนมาจากครอบครัว หรือจากสภาพแวดล้อมวัยเยาว์ การศึกษาระดับนี้ถือเป็น เจ็อนใจจำเป็นที่รัฐต้องดูแลจัดหาให้ หรือส่งเสริมให้เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ประชาชนร่วมจัดให้มีขึ้น และถือว่าประชาชนทุกคนควรต้องผ่านการศึกษาระดับพื้นฐาน (สถาบัน พัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548, หน้า 4) เขตพื้นที่การศึกษา เป็นเขตให้บริการทางการศึกษา ที่ กำหนดขึ้น โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษาจำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสม ด้านอื่น ๆ ด้วย (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 1) สำหรับในส่วนของสถานศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องเป็นผู้ออกแบบและจัดระบบการศึกษา ทั้งระบบความคิดและระบบบริหาร ซึ่งหมาย รวมถึงการนำเอาทรัพยากรเพื่อการศึกษาไปบริหารให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ระบบ การศึกษาของประเทศต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญมาก (เกษม วัฒนชัย, 2546, หน้า 19) อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นหลักชัยของ หน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มี ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของการบริหารงานของผู้บริหาร ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการ บริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ในการดำเนินงานของ ผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความตั้งใจในการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน 3 ประการ คือ ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด นอกจากนี้ผู้บริหารต้อง มีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (อรทัย แสงทอง, 2551, หน้า 1-2) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการ ปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมีอาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับ สภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็น ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดใน

การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์การ หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์การ แม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้อง หรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงาที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้องเหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การ ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร หรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร (อำพร เรืองศรี, 2553, ออนไลน์)จึงมีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการคุณภาพและสนับสนุนการพัฒนา ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง หรืออาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะนั้นเป็นอาวุธสำคัญคู่กายที่มีอยู่ในตัวตนของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ แนวความคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) จึงเข้ามามีบทบาทและถูกนำมาใช้ในการจัดการสถานศึกษาศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เหตุเพราะการกำหนดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องกำหนดให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหน่วยงาน อีกทั้งยังนำหลักการแนวคิดมาใช้ในการระดมงานด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหลายมิติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่และที่ซ่อนเร้นอยู่มาบริหารจัดการการศึกษาและภาระงานที่รับผิดชอบอยู่ให้บังเกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น (อาทร ภูวิทย์พันธ์, 2548, คำนำ) ฉะนั้นเพื่อที่จะให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School) ในอนาคตจึงต้องอาศัยผู้บริหาร โรงเรียนเป็นหลักในการนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ โดยเฉพาะผู้บริหาร โรงเรียนต้องใช้ภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนกลไก โดยใช้ระบบการจัดคุณภาพ กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความร่วมมือร่วมใจ รวมทั้งมีการกระจายอำนาจ (Empowerment) ไปสู่ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน ขณะเดียวกันต้องปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของ โรงเรียนที่เน้น วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ แนวใหม่ และที่สำคัญส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ ผู้บริหาร โรงเรียนจำเป็นต้องเน้นการปรับปรุงบุคลากรทั้งครู นักเรียนรวมทั้งตนเอง ให้ทันกับความเจริญเติบโตของสังคมและโลก โดยเฉพาะสร้างนักเรียน

ให้รู้เท่าทันคน ในลักษณะเน้นความจำเป็นที่จะเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (It Must Learn How to Learn) รวมทั้งเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้จากการเรียนในที่เดียวกับบุคคลเดียวเป็นทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกโอกาส ทุกบุคคล ต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งกระตุ้นให้ ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน สร้างสรรค์ความรู้ ทักษะ ความคิด ตลอดจนจิตวิญญาณเพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ พัฒนา ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า มั่นคง และทัดเทียมกับนานาชาติได้อย่างภาคภูมิใจสืบไป (สมชาย เทพแสง, 2553, ออนไลน์)

จากหลักการศึกษาดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า การนำเอาหลักทศพิธราชธรรมและหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยแล้ว จึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งนัก เพราะการที่จะปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบสูงนั้น ก็ต้องปลูกฝังเขาตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน มาเลย โดยให้รู้จักหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา สอนให้รู้จัก รู้ชั่ว สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ เพื่อเป็นหลักประกันที่ดีสำหรับชีวิตของเหล่าเยาวชนที่จะเป็นกำลังของชาติต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 เพราะต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาว่าได้นำเอาหลักทศพิธราชธรรม และหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักทศพิธราชธรรมและหลักธรรมาภิบาลจากหัวหน้าแผนกต่าง ๆ ที่มีต่อตัวผู้บริหาร โรงเรียนในลักษณะใดบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหา และพัฒนาการบริหารโรงเรียนต่อไป

ปัญหาการวิจัย

มีปัญหาการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 เป็นอย่างไร
2. ระดับการบริหารแนวทศพิธราชธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมเป็นอย่างไร
3. ระดับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวศัพิศราชธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแนวศัพิศราชธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม
3. เพื่อศึกษาระดับหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยมีสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวศัพิศราชธรรมกับหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 อยู่ในระดับมาก
2. ระดับการบริหารแนวศัพิศราชธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. ระดับการบริหารหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวศัพิศราชธรรมกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2552 จำนวน 89 โรงเรียน โรงเรียนละ 15 คน รวม 1,335 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ร้อยละ 50 ของโรงเรียน ได้จำนวน 45 โรงเรียน และสุ่มผู้บริหารร้อยละ 50 ได้ผู้บริหารจำนวน 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ได้ 360 คน ซึ่งสูงกว่าตาราง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p.607-608) และยอมรับได้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 โดยมีกรอบที่จะศึกษาทศพิธราชธรรมและหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ทศพิธราชธรรม 10 ประการ (เจริญ สุวฑฺฒโน, 2549, หน้า 34 – 43) คือ

2.1.1 ทาน

2.1.2 ศีล

2.1.3 ปริจาคะ

2.1.4 อาชชวะ

2.1.5 มัททวะ

2.1.6 ตปะ

2.1.7 อักโกธะ

2.1.8 อวิหิงสา

2.1.9 ขันติ

2.1.10 อวิโรธนะ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ทั้ง 6 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546, หน้า 5-10) คือ

2.2.1 หลักนิติธรรม

2.2.2 หลักคุณธรรม

2.2.3 หลักความโปร่งใส

2.2.4 หลักการมีส่วนร่วม

2.2.5 หลักความรับผิดชอบ

2.2.6 หลักความคุ้มค่า

ดังแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ต่อไปนี้

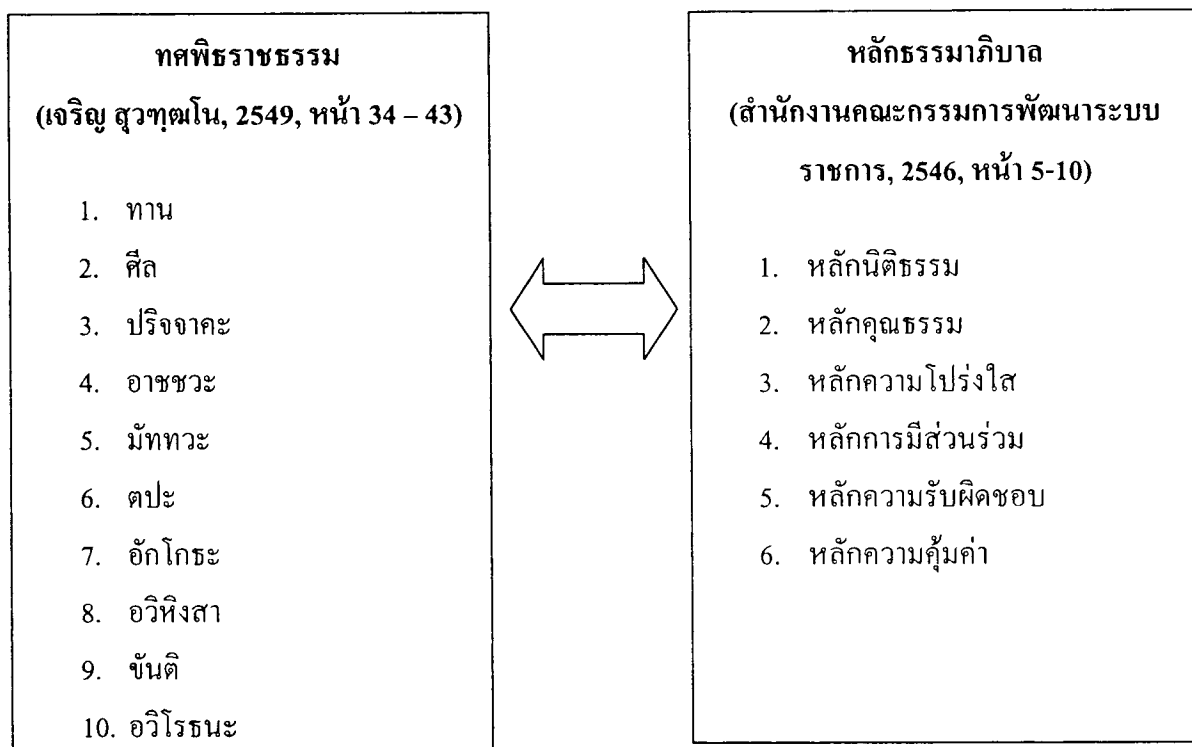
กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ตัวแปรต้น

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจในความหมายของคำศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามคำศัพท์เฉพาะที่เป็นคำหลัก ๆ ไว้ดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแล กำกับและติดตามการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต 3 ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในปีการศึกษา 2552

ความสัมพันธ์ หมายถึง ความเกี่ยวเนื่อง เชื่อมโยง สอดคล้อง ระหว่างข้อความหนึ่งกับอีกข้อความหนึ่ง

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพโดยการใช้หลักการ และวิธีการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเรื่องที่กำลังดำเนินการนั้น

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระ ที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3

ทศพิชราชธรรม หมายถึง ราชธรรมหรือธรรมสำหรับพระราชา (เจริญ สุวฑฺฒโน, 2549, หน้า 34 – 43) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 10 ข้อ คือ

1. **ทาน** หมายถึง การให้ มีการช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์เมื่อถูกภัยพิบัติ มีการสละทรัพย์สินของของตนเพื่อการกุศล มีการให้ความรู้ในด้านการศึกษาตามสาขาต่าง ๆ มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ตามสถานที่สาธารณะ มีการให้อภัยแก่บุคคลผู้มีจิตสำนึกผิด

2. **ศีล** หมายถึง ความประพฤติที่ดีงาม มีการรักษา กาย วาจา ใจ ให้เป็นปกติ ประพฤติสุจริตต่อหน้าที่ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีการประพฤติตนตามธรรมเนียมองครองธรรม มีการประกอบสัมมาชีพโดยสุจริต มีการละเว้นจากการทำผิดศีลธรรม

3. **ปริจฉาคะ** หมายถึง การสละเพื่อประโยชน์ที่ใหญ่ มีการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีการให้สิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีการเกื้อกูลคำจุนผู้ที่ยัดยัดขาดแคลน มีการสงเคราะห์ญาติตามโอกาสอันสมควร เป็นผู้ที่มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. **อาชชวะ** หมายถึง ความซื่อตรง มีการบริหารงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง ไม่ประพฤติทุจริตต่อหน้าที่การงานเพื่อหาผลประโยชน์ มีการแสดงออกที่น่าเชื่อถือได้ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ให้บริการแก่สังคมด้วยความชอบธรรม

5. **มัททวะ** หมายถึง ความอ่อนโยนทั้งกายและใจ มีการวางตัวเหมาะสมสร้างความเป็นกันเองกับบุคคลอื่น มีการคิดดี พูดดี ทำดี และรู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักทำจิตใจให้เป็นกลางไม่เอนเอียงตามกระแส มีความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ และประสบสุข

6. **ตปะ** หมายถึง การบำเพ็ญเพื่อให้อกิเลสเบาบาง ช่มความทะยานอยากที่เป็นค่านิยมแบบผิด ๆ มีการสวดมนต์เพื่อให้จิตใจสงบตามศาสนาของตน มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อผลของบาป รู้จักอดทน อดกลั้น ต่ออารมณ์ที่มากระทบ มีการรักษาจิตใจไม่ให้ความโลภ โกรธ หลง ครอบงำ

7. **อักษะ** หมายถึง ความไม่โกรธไม่มุ่งร้ายผู้อื่น การมีจิตใจที่ดีไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่นด้วยกาย วาจา และใจ รู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบันว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ ถ้ามีผู้มากล่าวว่าร้ายก็สามารถทำจิตใจให้เป็นปกติได้ มีการแผ่เมตตาจิตไปให้ผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ รู้จักให้อภัยและทำความเข้าใจต่อผู้อื่น

8. **อวิหิงสา** หมายถึง ความไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้ที่เสียโอกาสและด้อยกว่า ไม่สร้างหนี้ให้แก่ตนและครอบครัว ไม่เลือกปฏิบัติกับเพื่อนร่วมอาชีพ ไม่ใช่อำนาจเงินขอบเขต วางตัวเป็นกลางได้และให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

9. **ขันติ** หมายถึง ความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ทั้งปวง มีความอดทนต่อการเจ็บไข้ ไม่สบายกาย ไม่หวั่นไหวต่อคำนิทาและสรรเสริญ ไม่ละทิ้งการงานหน้าที่ไปโดยมิชอบ มีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน มีความอดทนต่ออำนาจกิเลสของตน

10. **อวิโรธนะ** หมายถึง ความไม่ประพฤติผิดในธรรม มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ยึดเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ไม่เป็นบุคคลที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย มีการดำเนินชีวิตไปตามกรอบของกฎหมายและศาสนา เป็นบุคคลผู้ตั้งมั่นในความยุติธรรม

หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการที่ดีในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยประกันว่า ผู้บริหารได้ดำเนินการบริหารด้วยความรับผิดชอบ และนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จของโรงเรียนควรจัดหรือส่งเสริมให้อยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546, หน้า 5 - 10)

1. **หลักนิติธรรม** หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ไม่ควรตัดสินใจตามอำนาจของตน และปฏิบัติงานโดยไม่ยึดพวกพ้อง อีกทั้งบริหารงานเป็นที่ยอมรับของบุคคลภายนอก ไม่ประพฤติผิดกฎหมายของประเทศชาติด้วย

2. **หลักคุณธรรม** หมายถึง ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นนักเสียสละและอุทิศตนเพื่อสังคม และควบคุมอารมณ์โกรธได้ อีกทั้งเป็นกัลยาณมิตรที่ดี พร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

3. **หลักความโปร่งใส** หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่น่าเชื่อถือ ยอมรับผลการประเมินตนเอง และมีระบบและแบบแผนการทำงานที่เปิดเผย อีกทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลได้สะดวก และมีการประเมินผลการบริหารบุคลากรอย่างยุติธรรมและโปร่งใส

4. **หลักความมีส่วนร่วม** หมายถึง ผู้บริหารให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในการทำงาน สร้างความสามัคคีให้เกิดมีขึ้นในหมู่คณะ และสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน อีกทั้งยังได้ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และยังสามารถสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย

5. **หลักความรับผิดชอบ** หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติงานที่รับผิดชอบโดยไม่คั่งค้าง ทำงานคำนึงถึงผลประโยชน์เป็นสำคัญ และพร้อมรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงงานอยู่เสมอ พร้อมทั้งยังได้ปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จตามแผนงานประจำปี และกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองด้วย

6. **หลักความคุ้มค่า** หมายถึง ผู้บริหารน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติตาม มอบหมายภาระหน้าที่ต่อบุคลากรได้อย่างเหมาะสม และนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ ได้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อีกทั้งยังใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ได้ทราบถึง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวศัพทราชาธรรมกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3
2. ได้ทราบถึง การศึกษาการบริหารแนวศัพทราชาธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม
3. ได้ทราบถึง การศึกษาหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม
4. ได้แนวนโยบายการบริหารแนวศัพทราชาธรรมที่สัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาให้กว้างขวางออกไป
5. ได้แนวทางการวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา